

מפי כהן

שיעורו השבועי של

מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

לעילוי נשמת מו"ח הרה"ג המקובל הרב אליהו עטייה זצ"ל

ספר יהושע פרק ז

יהושע הביא את עכן לחיי עולם הבא

ראשי פרקים:

חטא ישראל - מי חטא? תפילה של קימה סוגיית הגורלות בני, שים נא כבוד לה' בירור בצורה מכבדת עכן התעשת והודה בחטאו כל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא ישראל כגוף אחד הם הבעיה של עכן לא היתה כסף יש קונה עולמו בשעה אחת

"חטא ישראל" - מי חטא?

בספר "מכתב מאלה" כותב הרב אליהו דסלר דברים יסודיים המשמשים הקדמה ומבוא ללימוד תנ"ך בכלל. כאשר נשמע אדם משתמש במילה 'עוולה' למשל, לא נוכל לדעת מה חומר העבירה שאליה התכוון מבלי שנדע מיהו המדבר ומהי מדרגתו הרוחנית-מוסרית. לפי ערכו של רב ספרא למשל, אדם שאינו דובר אמת בלבבו כבר נקרא 'גנב', ולפי התוספתא¹, די לאדם שנמנע מלומר דבר בשם אמרו כדי שיקרא 'גנב', ומאידיך יש בני אדם שאצלם 'השלמת ציוד' אינה נחשבת גניבה, ויש גנבים גמורים שגם בגניבה ממש אינם רואים מעשה עוולה.

הערכת התורה היא המעולה שבהערכות, שכן התורה קדושה ומורמת מעל כל נגיעה אנושית, ומשפטה אמת. מובן אם כן שהבחנת התורה דקה עד אין שיעור, עד שהחשוב לפי ערכה של תורה כ'גנב', ייקרא 'גנב', על אף שבעין אנושית רגילה לא נתפס כגנב. דוגמא לכך אנו מוצאים בפרשת עכן, וכך כתב הרב דסלר:

"כתוב במעשה עכן: 'ויאמר ה' אל יהושע חטא ישראל וגם עברו את בריתי וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני אויביך עד הסירכם החרם מקרבכם'.

אם לא היינו יודעים איך היה המעשה, בודאי היינו חושבים שאם לא כל ישראל על כל פנים רובם חטאו, או לכל הפחות חלק מסויים מן העם - שלושים אחוז, עשרים אחוז - אבל למעשה איך היה? הכתוב מודיע לנו שרק עכן עשה עבירה מכל קהל ישראל, רק איש אחד בלבד לקח מן החרם. איך יתאים זה עם מאמר ה' 'חטא ישראל' וגו'? אלא ודאי שצריך לחפש את חטאם בהבחנות הכי דקות בלב, לפי מדרגתם. והענין הוא, שעל ידי מעשה עכן

¹ מכתב מאלה"ה ח"א עמ' 161-163. וראה עוד: להלכות צבור עמ' רטו-רטז, שיחות הרצ"ה ארץ ישראל עמ' 345; שיחות הרצ"ה תלמוד תורה עמ' 296; תורת אברהם לרבי אברהם גרוזיזינסקי עמ' 148 מאמר גדלות הראשונים; אור יחזקאל דרכי העבודה מאמר חטא מוכרח עמ' לט; תורה ודעת עמ' נב; משנת רבי אהרן ח"ג עמ' קע.

² ראה מכות כד ע"א.

³ בבא קמא פ"ז, ה"ג.

נתגלה חיסרון דק מן הדק במדרגת דבקותם של כלל ישראל בהש"ת...

הרי לנו דוגמא לתיאור חטא על פי קנה מידת התורה הקדושה... אחד מישראל חטא, ואף על פי כן, לפי ערכם של ישראל באותה שעה, "חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו".⁴

כשאנו מעריכים מישוהו, כל דבר קטן אצלו נמדד בדקדוק ודיוק. אינן דומות ציפיותינו מסתם אדם לציפיותינו מאדם המוכר לנו כדמות המשמשת עבורנו אות ומופת ומודל לחיקוי.

הכניסה לארץ ישראל, למקום הקדושה והשראת השכינה, תובעת מאתנו דיוק ודקדוק במעשינו ובמידותינו. מתוך קרבת ה' הגדולה שזכינו לה, נמדד העם בסטנדרטים חדשים.

תפילה של קימה

יהושע רואה במפלתם של ישראל, קורע בגדיו, נופל על פניו, ואומר: ריבונו של עולם, בשביל מה עברנו את הירדן, בשביל למות בידי אויבינו, מה אומר לעם אחרי שהפנינו עורף לאויב ונסוגנו, זה חילול השם, כעת עמי כנען יחשבו שניתן לנצח את עם ה' במלחמה.

אמר ה' ליהושע:

"קם לך למה זה אתה נפל על פניך על פניך: חטא ישראל וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם כחשו וגם שמו בכליהם: ולא יכלו בני ישראל לקום לפני איביהם ערך פנו לפני איביהם כי היו לחרם לא אוסיף להיות עמכם אם לא תשמדו חרם מקרבכם: קם קדש את העם ואמרת התקדשו למחר כי לה אמר ה' אלקי ישראל חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני איביך עד הסירכם חרם מקרבכם: ונקרבתם בבקר לשבטיכם והיה השבט אשר ילכדנו ה' יקרב למשפחות והמשפחה אשר ילכדנה ה' תקרב לבתים והבית אשר ילכדנו ה'

⁴ יהושע ז, יא.

בגורל בדיני נפשות, בדומה ללכידת עכן: במעשה יהונתן ויערת הדבשי¹¹, מסירת בני שאול¹², הטלת יונה לים¹³, ועוד. ודנו הפוסקים האם ניתן ללמוד ממעשים אלו להסתמך על גורל בדיני נפשות, וכן האם ניתן להסתמך על גורל במצוות, כגון חלוקת ירושה.

הגורל שבפרשתנו מעורר שאלה: הלוא ה' יתברך יודע נסתרות הוא, ומה ראה לצוות על הטלת גורל, מדוע לא ציווהו מיד ללכוד את עכן למטה יהודה ולהענישו?

בני, שים נא כבוד לה'

לאחר שנלכד עכן בגורל, פנה אליו יהושע ואמר:

"בני שים נא כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה והגד נא לי מה עשית אל תכחד ממני:

ויען עכן את יהושע ויאמר אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִזַּאת וְכִזַּאת עָשִׂיתִי"¹⁴.

יהושע מקרב את עכן ופונה אליו בלשון חיבה ומכנה אותו 'בני'. על כך קשה: הלוא למדנו, שעכן היה מקולקל שבמקולקלים, הוא עבר על התורה כולה והביא במעילתו למפלתם של ישראל. כיצד למרות כל זאת זכה לכינוי 'בני'?

הפעם הראשונה שבה נזכר הכינוי 'בני' הוא בפרשת העקדה, בפניית אברהם ליצחק בנו, ופעם נוספת נזכר כינוי זה כאשר יצחק פנה לבניו, יעקב ועשיו, בבואו לברכם. הפניה לעכן היא הפעם השלישית שבה נזכר כינוי זה. הלוא דבר הוא. זו הפעם הראשונה שמופיע כינוי זה כלפי אדם שאיננו בנו של הפונה, וגם מהמשך דבריו ניכר כמה נזהר יהושע בלשונו והקפיד שפנייתו תהיה בלשון עדינה, בדרך של כבוד, "שים נא כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה והגד נא לי מה עשית". מה פשר הזהירות הגדולה שנוהג יהושע בזמן שהוא פונה לעכן?

בירור בצורה מכבדת

הגמרא בסנהדרין¹⁵ מביאה ברייתא המבארת את דברי יהושע לעכן, "שים נא כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה", וזו לשון הגמרא:

"תנו רבנן: 'נא' - אין נא אלא לשון בקשה. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע 'חטא ישראל', אמר לפניו: ריבונו של עולם, מי חטא? אמר ליה: וכי דילטור אני? לך הפל גורלות. הלך והפיל גורלות, ונפל הגורל על עכן.

אמר לו [עכן ליהושע]: יהושע, בגורל אתה בא עלי? אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם, אם אני מפיל עליכם גורל - על אחד מכם הוא נופל.

יקרב לגברים: והיה הנלכד בחרם ישרף באש אתו ואת כל אשר לו כי עבר את ברית ה' וכי עשה נבלה בישראל"⁵.

חז"ל אומרים:

"אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון".

בשעת תפילה על צרת הציבור, אין אדם מישראל רשאי ליפול על פניו, אלא אם כן יודעים בו שהוא בעל מעלה שעומדת לו תפילתו ונענית כיהושע, שנפל על פניו הוא וזקני ישראל לאחר שבני ישראל הוכו ונסו במלחמה על העי, ונענה. וטעם הדבר הוא, שיש לחוש שלא תיענה תפילתו ויבזהו ויאמרו שאינו ראוי להיענות אף כשנופל על פניו, ויגרם חילול השם כאשר יחשבוהו כמי שמעמיד פני צדיק ואין תוכו כברו'.

נפילת אפיו של יהושע, לא היתה מתוך תחינה של ייאוש, אלא תפילה של קימה. ואכן עם סיום תפלתו באה תשובה ה': "קם לך...".

הרמ"ד, רבי משה דוד וואלי⁶, עמד על משמעות נפילת יהושע על פניו ותגובת ה', וכך כתב:

"קום לך" - לתועלתך ולהנאתך, כי הוא היה דוגמת המלכות ממש, ופקודתו לקום ולהקים, דהא באיתערותא דלתתא איתער לעילא כידוע.

גם בפירוש הזה מובן יפה ענין אמרו 'למה זה אתה נופל על פניך', שהרי יש להקשות: ולמה לא יפול על פניו אם היה עת הנפילה, ובעידן אבלא אבלא?

אלא שהקימה היתה בידו, ועד שהיה עוסק להתרעם ולהתאונן על נפילתו, היה לו להתעסק בקימתו שנמסרה בידו. אלא שהכל בחזקת סומין עד שהקב"ה יגלה את עיניהם, ומיד כשנודע לו התיקון נזדרז להשלימו".

ה' הוכיח את יהושע על נפילתו, כי בידו היה לקום ולתקן, שכן קימה של יהושע למטה מביאה ל'אתערותא דלעילא'.

סוגיית הגורלות

מכאן אנו מגיעים לסוגיית הגורלות. יהושע מצווה להטיל גורל על מנת למצוא את העבריין שהעז לעבור על מצוותו ולמעול בחרם. ואכן יהושע הטיל גורל והגיע לשבט יהודה, ושוב הטיל גורל והגיע אל עכן שהזדרז להודות במעילתו בחרם.

ענין הגורלות דורש התבוננות. מאימתי מאתרים עברינים על פי גורל? הרי גורל תלוי במזל, ומה שייך להכריע דין על פי גורל?

אמנם כאן אין מדובר בגורל רגיל, אלא בגורל שנעשה על פי אורים ותומים, אך הראשונים והאחרונים⁸ דנים מתוך כך אם ניתן בימינו להכריע בדברים שונים על פי גורל.

חלוקת ארץ ישראל נעשתה על פי גורל⁹, ומזה למדו בגמרא שהגורל מכריע בדיני ממונות¹⁰. בכמה פרשיות בתנ"ך הכריעו

⁵ יהושע ז, יט.

⁶ תענית יד ע"ב.

⁷ מזרח השמש יהושע ז ד"ה חטא ישראל.

⁸ ראה שו"ת חוות יאיר סימן סא; יביע אומר ח"ו חושן משפט סימן ד; מנחת אשר במדבר סימן עב.

⁹ ראה במדבר כו, נג-נו.

¹⁰ ראה בבא בתרא קו ע"ב.

¹¹ שמואל א' פרק יד.

¹² שמואל ב' פרק כא.

¹³ יונה פרק א.

¹⁴ יהושע ז, יט-כ.

¹⁵ סנהדרין מג ע"ב.

יכחיש ויעורר מחלוקת שתביא לשפיכות דמים ולמלחמת אחים. עכן נכשל במבחן, ראה מול עיניו את ההשלכות הקשות של החלטתו, ומיד התעשת והודה בחטאו.

לאור דברי חז"ל אלה, כתב ה"ילקוט מעם לועז"¹⁷:

"כך אמר לו יהושע, אני מפציר בך הרבה שים נא כבוד לה' אלקי ישראל' ואל תוציא לעז על הגורלות, שזה יהיה חילול השם, שהרי משה כתב בתורה שהארץ תחלק בגורל, ואם תוציא עכשיו שם רע על הגורלות, כשיחלקו הארץ בגורל לא יתצו בחלוקה, וירבה הדבר מחלוקת בישראל, אם כן אבקש ממך להודות על מעשיך.

ועוד אמר לו, שלכך רוצה הוא שיודה על חטאו, כדי שאפשר יהיה לשרוף החרם ובכך לא יכשלו בו שאר ישראל. וכששמעו ישראל הדברים הקשים שאמר עכן ליהושע, ניצתה אש גדולה של מחלוקת בישראל ונעשו חבורות חבורות. בני שבט יהודה ביקשו להצילו מפני שהיה בן שבטם, ואחרים אמרו אל יוצא להורג על פי גורל כי אם על פי עדים ודין, ואחרים אמרו יהושע נביא נאמן הוא ועל ידו נעשו כל כך הרבה נסים ונפלאות וכל מה שאומר בשם השם אמת וגורלו אמת. ועוד שראינו את המופת הגדול של האורים ותומים. ולכן כולנו צריכים לקיים את דברי יהושע. ונעשה ריב גדול בישראל וגבר שבטו של יהודה ונהרגו הרבה נפשות מישראל, וכשראה עכן שבגללו נהרגו רבים מישראל, אמר בליבו, והרי כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, וכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד עולם מלא, ואם לא אודה ייהרגו עוד נפשות. באותה שעה הודה, ובכך מסר נפשו להצלת הרבה נפשות בישראל.

ויהושע ביקש להחזירו בתשובה לפני מותו, שלא תאבד נפש אחת מישראל בעולם הזה ובעולם הבא. וביקש לעורר ליבו בדברים רכים, שיודה על כל חטאיו ויאמר וידוי, שתהיה מיתתו כפרה על כל עוונותיו ויהיה לו חלק בעולם הבא, ולכן אמר לו יהושע לעכן: 'תן תודה', היינו התוודה על חטאיך וחזור בתשובה. ואם תעשה כן תהיה 'בני' ואני אהיה אביך. וזהו שאמר לו 'בני', ותזכה לחיי העולם הבא."

יהושע חפץ להשיב את עכן בתשובה. אם נגזרה עליו מיתה בעולם הזה, לפחות ישוב בתשובה ויזכה לחיי העולם הבא.

כל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא

המשנה בסנהדרין¹⁸ אומרת:

"כל המומתין מתוודין, שכל המתוודה יש לו חלק לעולם הבא. שכן מציינו בעכך, שאמר לו יהושע 'בני', שים נא כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה, ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי וכזאת וכזאת' וגו'. ומנין שכיפר לו וידויו? שנאמר: 'ויאמר יהושע, מה עכרתנו יעכרך ה' ביום הזה', ביום הזה אתה עכור, ואי אתה עכור לעולם הבא."

כל היוצא ליהרג באחת מארבע מיתות בית דין, מתוודה על חטאיו, כי מיתת בית דין שקדם לה וידוי, מכפרת על עוונותיו של אדם, ויש לו חלק לעולם הבא, כפי שלומדים מעכן.

יהושע מלמד אותנו, שגם אם ישנם יחידים בעם ישראל שהם יקיים מתורה ורחוקים מתורה ועוברים עבירות חמורות, הדרך

אמר לו: בבקשה ממך, אל תוציא לעז על הגורלות, שעתידיה ארץ ישראל שתחלק בגורל, שנאמר: 'אך בגורל יחלק את הארץ'. תן תודה."

הקב"ה לא רצה גלות ליהושע בצורה ישירה מיהו החוטא משום לשון רע. ולכן ציוה אותו להטיל גורלות, ונפל הגורל על עכן. אמר עכן ליהושע: בגורל אתה מבקש לחרוץ את דיני, בלי עדים, וכי ניתן להוכיח מי הוא החוטא על פי גורל?! אם אטיל גורל בינך ובין אלעזר הכהן, ששניכם גדולי הדור, לדעת מי מבין שניכם החוטא, היעלה על הדעת שניתן יהיה לקבוע נחרצות לפי התוצאה שאחד מכם בהכרח חטא!?

אמר לו יהושע: אל תוציא לעז על הגורלות כי ארץ ישראל עתידיה להתחלק על פי גורל. וכדי שלא יצא לעז על אמתיות הגורלות, אנא ממך הודה על האמת שחטאת.

מבחינת הלכות לשון הרע אולי היה מקום להקל בזה, כי סוף סוף מדובר בלשון הרע לצורך, על מנת שיוכלו להענישו כדין. מכל מקום רואים שגם הקב"ה חפץ לשמור על כבודו של עכן ומצווה שהבירור ייעשה בצורה מכובדת. אבל עכן מפפק באמינות של הכרעה על פי גורלות, ובעצם מטיל ספק באמינות הציווי האלקי. ובכל זאת יהושע משיב לו בסבלנות ובלשון מכבדת: "אמר לו: בבקשה ממך..."

לא מכבר למדנו, שעכן עבר על כל מצוות התורה, כלומר מדובר באישיות שלילית ומקולקלת, אם כן מה פשר הפניה הרגישה והמכבדת כלפיו?

ניתן לומר שהטעם לכך הוא כדי לקרבו ומתוך כך לשכנע אותו להודות במעשה. אך מלבד זאת, יהושע חש שיש לו אחריות אדירה כלפי המשכיות הקיומית של כלל ישראל.

עכן התעשת והודה בחטאו

במדרש תנחומא¹⁶ מובא סדר ההתרחשויות ביתר הרחבה, וזו לשון המדרש:

"כתיב: 'ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד' וגו'. אמר ליה עכן: בשביל דיבור זה שאתה אומר אני מת? ! כיון שראה עכן כך, אמר בליבו: עכשיו אני נלכד בגורל, איני מאמין בו ואתחשב כזבן לפני יהושע. באותה שעה אמר עכן ליהושע: למה תפיל גורלות ביני וביני בני ביתי, אפיל הגורל בינך ובין פנחס, אם יעלה הגורל על שניכם אף אני מאמין.

באותה שעה אמר יהושע לעכן: 'בני, שים נא כבוד לה' וגו' אף אתה הגד נא לי מה עשית.

מיד נפל מחלוקת בישראל, ועמדו שבט יהודה במריבה והרגו מישראל כתות כתות. כיון שראה עכן כך, אמר בליבו: כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ואני, על ידי נהרגו כמה אנשים מישראל, אני הוא החוטא ומחטיא, מוטב שאודה על פשעי לפני ה' ולפני יהושע ואל תבא תקלה על ידי. מה עשה עכן? עמד והשמיע קולו לכל העדה, והסביו כל העדה לפניו, ואמר ליהושע: 'אמנם אנכי חטאתי לה' אלקי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי', ולא זאת בלבד עשיתי אלא כבר מעלתי באחרות..."

עכן הבין שהחבל סביבו הולך ומתהדק, וסופו ליפול בגורל על פי ה'. הוא עמד בשעת מבחן - האם יודה ויקח אחריות או

¹⁷ ילקוט מעם לועז יהושע ו, יט.

¹⁸ סנהדרין פ"ו, מ"ב.

¹⁶ מדרש תנחומא מסעי ה.

"ויש מבארים הפסוק הזה כך, שאמרו חז"ל שכל אותם הדברים שלקח עכן היו מיני עבודה זרה, והיינו תרפים של כסף שבפיהם היה לשון של זהב. ומעיל זה היה בגד ארוך יפה, שנארג בכבל שגם היו המשובחים ביותר, והבגד הזה היה פרוש לפני העבודה זרה כדי לחלוק לה כבוד בזה. והמתכת השניה של כסף היתה תקרובת לעבודה זרה".

הבעיה של עכן לא היתה כסף, עכן היה עשיר גדול²³. הבעיה היתה, תאוות עבודה זרה שבערה בקרבו. בני ישראל נכנסים לארץ ישראל, מתחילים להשתחרר מתרבות מצרים, ובא עכן ונתאוה לתרבות בבל וחמד את אדרת השנער. הכניסה לארץ ישראל מסוכנת, קיימות השפעות מקומיות שצריך להיזהר לא להיסחף אחריהן.

יש קונה עולמו בשעה אחת

מכאן אנו מגיעים לעונש עצמו. אם עד עתה פגשנו עדינות וחס של כבוד, כאן אנו מוצאים ביטויים קשים: "וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מָה עֲכָרְתָּנוּ וַעֲכָרְךָ ה' בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּגְמָנוּ אֶתְּךָ כָּל יִשְׂרָאֵל אֲבָן וַיִּשְׁרְפוּ אֶתְּךָ בְּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֶתְּךָ בְּאֲבָנִים"²⁴.

אך יחד עם העונש הקשה, בסופו של דבר עכן התוודה, ועל ידי כך זכה להיכנס לרשימת הזכאים לחיי העולם הבא, כדברי חז"ל²⁵ במדרש:

"זובח תודה יכבדני" - זה עכן שזבח את יצרו בתודה, ויאמר יהושע אל עכן, בני, שים נא כבוד, ויען עכן את יהושע, ושם דרך, שהראה לשבים את הדרך, הדה הוא דכתיב: 'ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע, כולם חמשה' (דברי הימים א' ב, ו) - זמרי... זה עכן ולמה קוראו זמרי, שעשה כמעשה זמרי. ורבנן אמרי, שנזמרו ישראל על ידו...

'כולם חמשה' - וכי אין אנו יודעים שכולם חמשה? אלא מלמד שאף עכן היה עמהן לעולם הבא, וכן אמר יהושע: 'עכרך ה' היום הזה' - היום הזה אתה עכור ואין אתה עכור לעתיד לבוא".

עמלו של יהושע - רגישותו ועדינותו כלפי עכן - נשא פרי, עכן התוודה על חטאו ומתוך כך זכה לחיי עולם הבא. אותו עכן שקלקל והעמיד את עם ישראל כולו בסכנה נוראה, כאשר הבין מה כמה גדול האסון שעתידי להתרגש על האומה אם לא יזדרז להתוודות על מעשהו, קם והתוודה, ובכך הציל רבים מישראל, ועל ידי זה נפתחו בפניו שערי הכניסה לעולם הבא, "יש קונה עולמו בשעה אחת"²⁶.

להשיבם בתשובה היא דרך של קירוב וכבוד ונגיעה בנקודת הקודש הפנימית שקיימת אצל כל יהודי באשר הוא, "בני, שים נא כבוד לפני ה'".

באגרת א'¹⁹ המפורסמת, כותב **מרן הרב קוק**, שאפילו הירוד והפחות שבאנשים, אם יאמרו לו שהוא יכול להציל את העולם כולו על ידי מעשה, הוא ימסור את הנפש על כך. יהושע מלמד את העם ואת העולם מהי אחראיות ציבורית-לאומית.

ממשיך ה"ילקוט מעם לועז":

"אמר לו עכן, בתחילה רוצה אני לבקש ממך מחילה במה שחטאתי נגדך שעברתי על גזרת החרם שגזרת. ועוד אני מבקש ממך מחילה על הדברים הקשים שדיברתי נגדך, שהוצאתי שם רע על הגורל. ואחר כך אמר וידוי, וזה שביקש תחילה מחילה מיהושע, שידוע הדבר שתשובה ויום הכיפורים מכפרים רק על עבירות שבין אדם למקום אבל לא על עבירות שבין אדם לחברו עד שיבקש מחילה... ולכן כשביקש עכן לשוב בתשובה שלמה, ביקש תחילה מחילה מיהושע, כדי שיעזילו לו התשובה והיודוי".

ישראל כגוף אחד הם

כשיש אדם מישראל שנענש בחטאו, זו לא בעיה פרטית, זו בעיה לאומית, "חטא ישראל". איננו בוכים עליו, אלא על עצמינו, על כך שיש אבר מדולדל בגופנו. כמבואר שם בהמשך²⁰:

"ויש לכם לשאול, למה נאמר בלשון יחיד 'חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני אויביך', והרי היה הכתוב צריך לומר בלשון רבים 'חרם בקרבכם ישראל לא תוכלו לקום מפניהם', כמו שנאמר למעלה.

אבל עליכם לדעת שרצה הקב"ה להסיר מהם תלונה רבה, שהרי היו ישראל יכולים לטעון, כיוון שאחד מאתנו חטא למה יצא הקצף על כולנו? לפיכך צוה הקב"ה את יהושע לדבר עמם בלשון יחיד, ללמדם שכל ישראל כגוף אחד הם. וכשם שאם יש מכה באבר אחד, כואב כל הגוף, כך אם חוטא אחד מישראל, הכל סובלים בגללו. ולמחר ידעו באות ומופת מי הוא האיש שחטא.

ויש לכם לשאול, למה היה צריך בכל האות הזה ובהטלת הגורל, ולמה לא הודיע הקב"ה מיד ליהושע מי הוא החוטא. אבל הסבר הענין הוא שהרי גם כל ישראל היה להם חלק בעוון, כי כל ישראל ערבים זה בזה. ואם היה הקב"ה מודיעם מי החוטא, לא היו מתכפרים מחטאם. אבל עכשיו שצוה להם להתקדש למחר ולטהר עצמם בהרהור תשובה, נתכפר גם עוונם".

הבעיה של עכן לא היתה כסף

על הפסוק "וַיֹּאֲרָא בְּשַׁלַּל אֲדָרְתִּי שֶׁנֶּעַר אֶחָת טוֹבָה וּמְאִתִּים שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִשְׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ"²¹, כתב ה"ילקוט מעם לועז"²²:

²³ ראה מדרש תנחומא מסעי ה.

²⁴ יהושע ז, כה.

²⁵ ויקרא רבה ט, א.

²⁶ עבודה זרה י ע"ב.

¹⁹ אגרות הראיה ח"א אגרת שא.

²⁰ ילקוט מעם לועז יהושע ז, יג-יד.

²¹ יהושע ז, כא.

²² ילקוט מעם לועז יהושע ז, כא-כב.